

керуватись загальним положенням, закріпленим у ч. 1 ст. 207 КПК України, щодо неможливості затримання будь-якої особи без ухвали слідчого судді. Тобто у таких випадках необхідно звертатись з клопотанням до слідчого судді про дозвіл на затримання або обрання іншого запобіжного заходу в порядку, передбаченому ст 184, 188 КПК України. Крім того, слід зважати і на заборону затримання без дозволу слідчого судді, суду підозрюваного, обвинуваченого, щодо якого застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, у зв'язку з підозрою або обвинуваченням у тому ж кримінальному провадженні (ст. 204 КПК України).

С.І. Клименко, вчитель спеціалізованої середньої загальноосвітньої школи І ступеня № 312 м. Києва;

Т.В. Гороховська, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат педагогічних наук, доцент

ФУНКЦІОНУВАННЯ НОРМ ПРАВА У МОВНИХ ФОРМАХ

Сьогодні феномен мови права, на думку визначного дослідника цього питання Н.В. Артикуци, є об'єктом вивчення низки наук: юридичних (загальна теорія держави і права, філософія права, історія держави і права, логіка права, юридична герменевтика, юридична техніка), філологічних (теорія мовної комунікації, стилістика, термінознавство, лексикографія, семасіологія, історія мови, прикладна лінгвістика, культура мови, судова риторика), а також

формальної логіки, інформатики, філософії, соціології, історії, дипломатики, текстології тощо. Кожна з цих наукових галузей досліджує мову права доволі специфічно, розглядаючи феномен вербального втілення правової думки з різних позицій, у різних аспектах і площинах, за допомогою притаманних кожній науковій галузі наукових підходів і методів

У понятті правового статусу мови відображені об'єктивно наявні зв'язки між мовою та правом. Мовні відносини посідають особливе місце в системі соціальних зв'язків, які підлягають правовому регулюванню. Вони реалізуються в усіх без винятку сферах життєдіяльності людини, яка використовує слово як універсальний засіб отримання, збереження та передачі знань про природу та суспільство. Багатосторонні та різноманітні мовні контакти між індивідами та цілими соціальними групами постійно виникають у процесах здійснення правоздатності фізичних і юридичних осіб, держави та її органів, а також суб'єктів міждержавних відносин.

У вітчизняній та світовій практиці склалися два підходи до визначення статусу мови права. Сутність першого підходу полягає в тому, що мова правових актів розглядається як окремий стиль (С.С. Алексєєв, С.П. Кравченко, А.С. Піголкін, Н.І. Хабібуліна, А.Ф. Шнітцер). Мову права називають також “особливою юридичною мовою” (В.С. Венедиктов), “юридичним субстилем” (В.М. Демченко). Д.Х. Баранник одним з перших мовознавців проаналізував мову сучасного українського права, поставивши за мету визначити її місце в системі функціональних різновидів української мови. Він кваліфікує мову “правових актів як окремий функціонально-мовний феномен”. Мовознавець переконаний, що немає жодних підстав включати до одного стильового типу мови такий розмаїтий спектр жанрів, як, наприклад, заява про відпустку,

доповідна службова записка, розписка, доручення, протоколи зборів чи засідань і тексти Конституції країни, урядових постанов, численних законів, що регулюють життя суспільства. Щодо мови права назву “діловий стиль” можна вжити лише в дуже загальному, нетермінологічному значенні.

З іншого боку, існує традиційна концепція, згідно з якою мова права кваліфікується як один з різновидів офіційно-ділового стилю сучасної української літературної мови. Прихильниками цього погляду у вітчизняному мовознавстві є І.М. Кочан, Ю.Ф. Прадід, А.С. Токарська та ін. Узагальнивши наявні погляди, ми вважаємо, що є більше підстав uważати стиль мови законодавчих документів окремим функціонально-стильовим утворенням офіційно-ділового стилю сучасної української мови.

У своїх наукових працях знаний український філолог Н.В. Артикуца стверджує, що мова права є однією з професійних мов, яка виникла на основі літературної національної мови і характеризується сукупністю певних лінгвостилістичних параметрів і вимог до сучасного юридичного тексту. Мова права містить у собі низку відносно самостійних видів: мову законодавства і підзаконних правових актів, мову правозастосовної практики, мову юридичної науки і юридичної освіти, мову юридичної журналістики та ін. Крім того, предметна специфіка галузей права визначає додаткові особливості кожної з цих підмов, які у свою чергу також підрозділяються на декілька видів – мови цивільного, адміністративного, кримінального, міжнародного права тощо, мови відповідних видів судочинства і т. ін.

Діапазон досліджень правової лінгвістики, що заслуговує на детальне обговорювання, досить широкий. Так, аналізуючи особливості мови права, більшість дослідників розглядають питання співвідношення мови права та

звичайної мови. Однією з найцікавіших тем вважається юридична семантика – галузь, що бере свій початок у класичній юридичній герменевтиці та увібрала на шляху свого розвитку сучасні ідеї філософії, а далі й нові напрямки й методи лінгвістики. Велику зацікавленість викликають також питання комунікації в суді, комунікації юристів та неюристів, питання судової лінгвістики, дидактики в юридичній сфері та ін.

Стиль мови права має специфічні особливості, проте він не ізольований від інших мовних стилів, тому на рівні морфології та синтаксису містить у собі основні риси національної мови. Мова закону, як і будь-який інший різновид мовного стилю, виступає формою соціального спілкування, за допомогою якої законодавець впливає на суспільство.

Тексти українського законодавства характеризуються офіційністю, узагальненістю, певною стандартизованістю, кодифікованістю, безособовістю, настаново-інформативним характером, стилістичною нейтральністю, відсутністю індивідуально-авторських рис. Мова права вирізняється простотою та зрозумілістю, динамізмом, логічністю, об'єктивністю й обґрунтованою аргументованістю – тими особливими рисами, що зумовлюють добір мовних засобів та їх поєднання в текстах окремого функціонального стилю.

Актуальними проблемами мови права є теоретичні питання мовного забезпечення процесу правового регулювання, мовного тлумачення норм права, які дотепер не отримали належного висвітлення в науковому просторі.

Ефективний закон є творінням багатьох фахівців – юристів, соціологів, економістів, лінгвістів. Завдання законодавця полягає в тому, щоб найбільш точно й адекватно зобразити суспільні відносини мовою права, використовуючи різні засоби, прийоми та методи, беручи до уваги те, що вона має певні особливості.

Однією з головних функцій права є регулювання взаємовідносин і поведінки людей у суспільстві з метою інтегрування окремого індивіда в соціальне ціле. Щоб право мало можливість виконати цю функцію, воно повинно стати втіленням здобутого соціального досвіду й мати форму, котра прийнятна для даної культури, тобто бути зрозумілим. У цивілізованій державі юридичні норми не можуть існувати інакше, ніж в особливих мовних формах. Таким чином, мова та право функціонують у тісному взаємозв'язку.

О.В. Стратонова, консультант
першої Херсонської державної
нотаріальної контори

МОВА ЯК ОСНОВА В КРИМІНАЛЬНІЙ ПРОЦЕСУАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Відповідно до тлумачення, поданого в словнику В. Даля, “мова” — це словесна мова людини по народностях; словник або природна граматики; сукупність всіх слів народу і вірне їх поєднання, для передачі думок своїх; прислівник, що узяв верх над іншим, спорідненим говором, називають мовою; побудова, склад і сам вибір слів при різній їх освіті, дивлячись по предмету, про який говориш і по прийнятому звичаю.

У філософському сенсі мова — це знакова система будь-якої фізичної природи, що виконує пізнавальну та комунікативну функції в процесі людської діяльності. Мова може бути як природною, так і штучною. Якщо говорити про мову юридичну, то вона якраз і відноситься до штучної. Як форма існування і форма вираження мислення, мова водночас відіграє істотну роль у формуванні свідомості. Свідомість не існує й не може існувати поза мовною оболонкою. Мовний знак за своєю фізичною природою